

UNA CASA A CADAQUÉS

ELS HOMENATGES
A CARLES RIBA (1953)

JAUME MEDINA

Calligraf

**Una casa a Cadaqués.
Els homenatges a Carles Riba
(1953)**

Jaume Medina

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2020

Primera edició —
desembre de 2020

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1r 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

**Disseny de la col·lecció
i maquetació**

Jaime Vicente

Imatge de coberta

Dani Torrent

Impressió

DC PLUS, Serveis Editorials

ISBN

978-84-122123-8-9

Dipòsit legal

GI 1342-2020

Amb el suport
del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

© del text

Jaume Medina i Casanovas

© de les imatges i fotografies

Hereus de
Carles Riba i Bracons

© de la imatge de coberta

Dani Torrent

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o
total d'aquesta obra per
qualsevol mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.
Les infraccions d'aquests
drets es troben sotmeses a les
sancions establertes a les lleis.*

*A la família de Carles Riba i Clementina Arderiu,
per tants anys de bona amistat.*

Taula

PRÒLEG	11
LA CASA DE CADAQUÉS	15
Sessió a la Casa del Llibre	57
Homenatge espanyol	58
Altres homenatges	61
LES TENSIONS AMB MANUEL DE MONTOLIU	63
A LA CASA DEL LLIBRE	73
LA SESSIÓ D'HOMENATGE	
Uns mots i uns versos de J. M. López-Picó	79
Albert Manent, <i>Carles Riba vist per la meua generació</i>	81
Joan Ferraté, <i>Carles Riba, crític</i>	84
Carlos Martínez-Barbeito, <i>Descubrimiento de Carlos Riba</i>	90
Joan Vinyoli, <i>Carles Riba i el seu concepte de la poesia</i>	98
Eduard Valentí, <i>Carles Riba, humanista</i>	111
J. V. Foix, <i>Diari</i>	118
LA MISCEL·LÀNIA	133
EPÍLEG	141

Cadaqués, setembre de 1953 (Foto: Francesc Català-Roca)

Pròleg

L'any 1939, en acabar la guerra civil, el poeta Carles Riba partia a l'exili amb tota la seva família. Tenia llavors quaranta-sis anys i un merescut prestigi, guanyat gràcies a les publicacions (crítica literària, contes, poemes, traduccions), a les intervencions en actes socials (conferències, tertúlies literàries) i acadèmics (sobretot classes, a l'Escola de Bibliotecàries, a la Fundació Bernat Metge i a la Universitat de Barcelona, en la qual obtingué el grau de doctor en una sessió celebrada durant un bombardeig), i al seu compromís amb la política democràtica en moments crucials... A Bierville, la localitat del sud de París, i a L'Isle-Adam, convisqué amb tot de significats ciutadans catalans que es trobaven en la seva mateixa situació. Durant els temps de l'estada a Montpeller, quan va poder

gaudir d'una vida més reservada en un modest domicili particular (on rebia visites d'amics) i anava en companyia de Pompeu Fabra a fer consultes a la biblioteca, els altres lectors catalans que també s'hi trobaven no els deixaven d'ull, segons el testimoni d'un il·lustre cronista de l'època.

Cap a final de la guerra el poeta havia manifestat que creia en l'acció salvadora dels grups formats per persones amb afinitats de sentiments i de pensaments i exposava quines eren a parer seu les condicions necessàries per a la salvació. Des de l'exili mantingué el contacte amb el cercle d'amics que havien romàs a Barcelona i fonamentant-se en aquesta relació identificava la pàtria, de la qual donava una personal, original i perfecta definició. Per això tornava a Catalunya a començament de 1943, després d'haver sofert l'experiència més dura i alhora més enriquidora de la seva vida: una lliçó apresada per sempre.

Després vingué l'àrdua represa, l'obstinada lluita pel manteniment de la dignitat i la ferma reacció contra un Estat que s'acarnissava amb la nació catalana reprimint-la brutalment amb el propòsit d'aniquilar-la, sobretot perseguint el característic mitjà d'expressió de la seva ànima, el propi idioma secular, signe de la identitat i símbol en què es reconeixen i s'identifiquen els seus parlants. Riba se significà com a capdavanter en la vindicació dels drets històrics i va ser en ell que els elements inquiets de la societat van reconèixer el seu representant en aquells moments crucials. El Riba retornat exercia clandestinament càrrecs de responsabilitat, rebia a casa les forces vives del país, representava amb dignitat Catalunya davant Espanya, singularment en els Congressos de Poesia celebrats a Castella i a Galícia, i anava a fer conferències

a Madrid. Riba era, molt sovint des de la modèstia de la seva llar, l'exemple i el mirall d'una societat abatuda que maldava per refer-se.

Des del moment del seu retorn fins al 1953, quan el poeta arribava als seixanta, van passar deu anys. Llavors els amics van trobar el moment oportú per a fer-li el merescut homenatge. En realitat, diversos homenatges, perquè hi hagué els de Catalunya, però també els d'Espanya i de França... I és aquest capítol important de la vida de Carles Riba que ens disposem a examinar novament i a recordar en el present treball.

Jaume Medina
Barcelona, octubre de 2020

La casa de Cadaqués

El 30 d'agost de 1953 el matrimoni format pels poetes Carles Riba i Clementina Arderiu va rebre l'obsequi d'una petita casa de pescadors a la localitat de Cadaqués. Encara que des de la perspectiva d'avui dia pugui semblar mentida, en aquells anys ingrats, al llarg d'una dura postguerra que els catalans vam pagar a un preu excessiu, mantenia tot el seu vigor la consciència nacional, i hi havia persones generoses i diners suficients per a empreses tan desinteressades com aquesta. Sens dubte, un acte com el descrit constitueix un episodi extraordinari en la història no tan sols de les lletres catalanes, sinó també en el desenrotllament de la societat. I tot plegat es va fer d'una manera solemne, amb justificació del present, amb el lliurament de les claus del domicili i amb un convit en què participaren, a més dels agraciats, els promotors de la iniciativa, una bona part dels col·laboradors, simpatitzants d'arreu del país, vilatans anònims i un bon nombre d'amics de tota la vida, entre els quals figuraven els intel·lectuals amb més anomenada del moment.

En una extensa nota a una carta de Carles Riba a Paulina Crusat, datada a Barcelona, 29 d'agost de 1953, Carles-Jordi Guardiola, editor de l'epistolari del poeta¹ es referia a les circumstàncies dels esdeveniments. Per començar deia:

Segons Tomàs Garcés, «un pensament (...) d'admiració, aquesta vegada pel cementiri de Cadaqués, camí de Portlligat, expressat per Carles Riba a Rosa Leveroni ('no em desplauria de ser enterrat aquí') va ser l'inici de l'homenatge al nostre gran poeta en assolir la seixantena. No una tomba, però sí una casa, li vàrem oferir. A Cadaqués, no lluny de Portlligat. I amb una terrassa des d'on es veia el mar onejant com la vida» (*El temps que fugí*, B., Els Llibres de Glaucos/Laertes, 1984, 141).

Després Guardiola afirmava:

Efectivament, a partir de la iniciativa de Leveroni, una comissió formada per Jaume Bofill i Ferro, Josep Mª Cruzet, J. V. Foix, Tomàs Garcés, Anna Mª Gili, Rosa Leveroni, Marià Manent, Paulina Pi de la Serra, Joan Rebull, Ramon Sunyer i Joan Triadú, es dedicà a preparar l'homenatge i a recaptar els diners i els objectes per a acondicionar degudament la casa.²

1 *Cartes de Carles Riba. III: 1953-1959*. Recollides i anotades per Carles-Jordi Guardiola. Barcelona (Edicions de la Magrana) 1993, p. 73-74. [Citat d'ara endavant com *Epistolari III*].

2 *Epistolari III*, p. 73.

Així doncs, de Rosa Leveroni —l'antiga alumna de Carles Riba a l'Escola de Bibliotecàries i la poetessa que el mestre havia presentat en públic durant la guerra—³ partí la idea de fer en l'escaiença del seu seixantè aniversari un bon obsequi al gran poeta —que, després d'haver donat el millor que d'ell tenia, es trobava mancat de tot altre bé que no fos la pròpia expressió i, en el terreny material, els llibres i els mobles. De seguida va ser oberta per un grup d'amics i admiradors una subscripció per tal d'adquirir una casa de pescadors a Cadaqués: un cop acondiciada, la hi lliuraren el 30 d'agost de 1953. Tomàs Garcés en féu l'ofrena, davant d'un bon nombre de concurrents que aplaudien el matrimoni Riba - Arderiu.

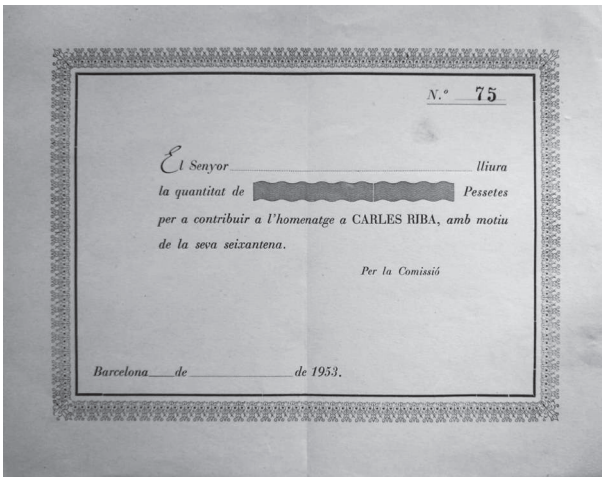
A propòsit d'aquesta iniciativa Albert Manent va dir:

El 23 de setembre del 1953 Riba complia seixanta anys. Es trobava en plenitud i els actes se celebraven en uns mesos d'incerta glòria. Com a poeta, i també com a humanista i no cal dir com a símbol en què l'havien encimbellat, era gairebé indiscutit.

El grup d'amics més íntims van tenir una pensada que va plaure molt especialment el mestre i la seva família. Van comprar-li una caseta de pescadors a Cadaqués. Prèviament mitja dotzena d'admiradors anaven a veure

³ Vegeu: «Carta a una poetessa», datada per Carles Riba a Barcelona el 24 de maig de 1938, escrita per a fer de pròleg al llibre de Rosa Leveroni, *Epigrames i cançons* (Barcelona, 15 de juny de 1938), dins: Carles Riba, *Obres completes*. II. Assaigs crítics. Introducció de Giuseppe E. Sansone. Edició a cura de J.-Ll. Marfany. Barcelona (Edicions 62) 1967, p. 563-566, i Carles Riba, *Obres completes*. III. Crítica, 2. Edició a cura d'Enric Sullà i Jaume Medina. Barcelona (Edicions 62) 1986, p. 239-243.

burgesos benestants i duien un talonari on constava la quantitat que oferia cadascú. Crec que Fèlix Millet, per exemple, donà deu mil pessetes. Recordo molt bé com el meu pare i Anna Maria Torra, casada amb l'editor Gustau Gili, anaven junts a fer aquestes visites i en van treure bon fruit. Diria que hi van fer aportacions pecuniàries unes quaranta persones o potser una mica més. L'admiració es concretava així en un regal pràctic i durador. El lliurament de la casa va tenir lloc el dia del natalici i s'hi van aplegar mig centenar de persones. Va fer l'ofrena Tomàs Garcés, emocionat, esperançat i admiratiu.⁴

4 Albert Manent, *La represa. Memòria personal, crònica d'una generació (1946-1956)*. Barcelona (Edicions 62) 2008, pàgs. 194-195. Val a dir que Manent s'equivoca en el dia de l'ofrena de la casa, que situa en el dia del natalici (23 de setembre), quan, en realitat, va tenir lloc el 30 d'agost.